

УДК 374.09:376-056.36,

© Боярська-Хоменко А.В., 2023

<https://orcid.org/0000-0002-3535-5974>

<https://doi.org/10.34142/23128046.2023.54.02>

А. В. Боярська-Хоменко

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Організація діяльності для дітей з особливими освітніми потребами у закладах позашкільної освіти має величезний потенціал для підтримки їхнього освітнього розвитку. У цій статті подано огляд концепції інклюзивної освіти та досліджено переваги, які вона пропонує дітям з особливими освітніми потребами. Також аналізується роль закладів позашкільної освіти та їхній потенціал у наданні інклюзивних можливостей для дітей з різними здібностями. Заклади позашкільної освіти, громадські центри та рекреаційні заклади пропонують гнучке середовище, яке можна пристосувати до унікальних потреб та інтересів дітей з особливими освітніми потребами. У статті підкреслюється важливість індивідуальної навчальної програми та методів оцінювання в цих закладах, які дозволяють отримати персоналізований досвід навчання, пристосування та стратегії підтримки, котрі задовольняють різноманітні стилі навчання та здібності. Потенціал закладів позашкільної освіти полягає в їх спроможності залучати спеціалізованих педагогів, професіоналів та ресурси, спрямовані на обслуговування дітей з особливими освітніми потребами. Ці заклади можуть надавати диференційоване навчання, впроваджувати допоміжні технології та адаптувати діяльність для забезпечення активної участі дітей. Більше того, вони пропонують широкий спектр заходів, які надають дітям з особливими освітніми потребами альтернативні шляхи для виявлення своїх талантів і вдосконалення соціальних навичок. Проте заклади позашкільної освіти також стикаються з різними проблемами щодо обслуговування дітей з особливими освітніми потребами. До них належать: відсутність обізнаності та розуміння, обмежені ресурси, бар'єри доступності, потреба в навчанні персоналу та співпраці, стигматизація та неадекватна правова й політична база. Щоб подолати ці виклики, потрібен спільний підхід із залученням освітян, сімей, професіоналів і політиків для підвищення обізнаності, забезпечення навчання та ресурсів, покращення інфраструктури, сприяння співпраці та пропаганди інклюзивної політики. Заклади позашкільної освіти мають значний потенціал для створення інклюзивного середовища, де діти з особливими освітніми потребами можуть брати активну участь, навчатися та розвиватися. Розуміючи концепцію інклюзивної освіти та впроваджуючи індивідуальну навчальну програму, методи оцінювання та інклюзивні заходи, ці

заклади можуть сприяти освітній та соціальній інтеграції дітей з різними здібностями.

Ключові слова: виховання, освіта, позашкільна освіта, діти з особливими освітніми потребами, інклюзія, заклади позашкільля.

Boiarska-Khomenko A. V. Organization of the activities of children with special educational needs in out-of-school education institutions. Organizing activities for children with special educational needs in out-of-school education institutions has a huge potential to promote their inclusion and support their educational development. This article provides an overview of the concept of inclusive education and explores the benefits it offers to children with special educational needs. The role of out-of-school education institutions and their potential in providing inclusive opportunities for differently-abled children is also explored. After-school facilities, community centers and recreational facilities offer a flexible environment that can be adapted to the unique needs and interests of children with special educational needs. The article highlights the importance of individualized curriculum and assessment methods in these settings that allow for personalized learning experiences, accommodations, and support strategies that cater to diverse learning styles and abilities. The potential of out-of-school education institutions lies in their ability to attract specialized teachers, professionals and resources aimed at serving children with special educational needs. These institutions can provide differentiated instruction, implement assistive technologies, and adapt activities to ensure active participation and meaningful participation. Moreover, they offer a wide range of activities that provide children with special educational needs with alternative ways to discover their talents and improve their social skills. However, after-school education institutions also face various problems in serving children with special educational needs. These include lack of awareness and understanding, limited resources, barriers to access, need for staff training and collaboration, stigmatization, and inadequate legal and policy frameworks. Addressing these challenges requires a collaborative approach involving educators, families, professionals, and policymakers to raise awareness, provide training and resources, improve infrastructure, foster collaboration, and advocate for inclusive policies. After-school facilities have the potential to create an inclusive environment where children with special educational needs can actively participate, learn and develop. By understanding the concept of inclusive education and implementing an individual curriculum, assessment methods and inclusive measures, these institutions can promote the educational and social integration of children with different abilities.

Key words: upbringing, education, extracurricular education, children with special educational needs, inclusion, extracurricular facilities.

Вступ. Інклюзивна освіта для дітей з особливими освітніми потребами (ООП) є життєво важливим аспектом забезпечення рівних можливостей для всіх у навчанні і суспільному житті. Інклюзивний підхід в освіті наголошує на інтеграції дітей з різними здібностями у звичайні заклади освіти, визнає, що

кожна дитина має право на доступ до якісної освіти, незалежно від її здібностей, стану здоров'я, соціального статусу тощо. Застосовуючи інклюзивні практики, ми створюємо сприятливе та комфортне середовище, яке забезпечує соціальну інтеграцію, позитивні стосунки і рівні освітні можливості для всіх дітей. Упровадження інклюзивної освіти приносить користь не тільки дітям з особливими освітніми потребами, покращуючи їхні результати навчання та самооцінку, але й їхнім одноліткам, які навчаються толерантності, емпатії та повазі до різноманітності. Це також закладає основу інклюзивного суспільства, яке цінує та поважає права всіх людей, незалежно від їхніх відмінностей.

Заклади позашкільної освіти в Україні охоплюють широкий спектр організацій та заходів, які надають дітям додаткові можливості для навчання і розвитку поза школою. Ці заклади включають позашкільні програми і клуби, громадські центри, культурні центри, спортивні клуби тощо. Вони відіграють вирішальну роль у підтримці дітей з особливими освітніми потребами в Україні, пропонуючи інклюзивне середовище та індивідуальний освітній і соціальний досвід (*Analitychnyi zvit pro kruhlyi stil «dostupnist pozashkilnoi osvity yak neobkhidna umova rozvytku zdibnostei ditei»*, 2018).

Зазначимо, що ці установи надають різноманітні пільги дітям з особливими освітніми потребами. По-перше, вони пропонують більш спокійне та гнучке освітнє середовище, що забезпечує індивідуальну увагу і спеціалізоване навчання, котре базується на унікальних потребах кожної дитини. Такий персоналізований підхід може значно покращити освітні результати та загальний розвиток дітей з особливими освітніми потребами. Разом з тим, заклади позашкільної освіти сприяють соціальній інтеграції, створюючи можливості для дітей з особливими освітніми потребами взаємодіяти зі своїми однолітками. Ці інклюзивні умови розвивають соціальні навички, сприяють розумінню та зменшують стигматизацію, дозволяючи дітям з особливими освітніми потребами будувати стосунки та повною мірою брати участь у житті суспільства (Holovina, 2020).

Крім того, ці заклади часто пропонують різноманітні види діяльності, окрім традиційних, таких як мистецтво, спорт, музика і професійне навчання. Це розширює діапазон можливостей, доступних для дітей з особливими освітніми потребами, дозволяючи їм досліджувати і розвивати свої таланти, інтереси та здібності у сприятливому та інклюзивному середовищі.

Для ефективної підтримки дітей з особливими освітніми потребами заклади позашкільної освіти в Україні можуть співпрацювати з профільними фахівцями, такими, як: вчителі-дефектологи, психологи, терапевти. Цей мультидисциплінарний підхід гарантує, що специфічні потреби кожної дитини розглядаються комплексно, сприяючи їй загальному добробуту та розвитку.

Питання виховання і навчання дітей з особливими освітніми потребами сьогодні активно досліджуються вітчизняними науковцями. Так, колектив авторів під керівництвом Ю. Бойчука вивчає проблеми організації комплексного психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в закладах позашкільної освіти. Зокрема, науковці розглянули широке коло нагальних питань, пов'язаних із використанням ресурсів позашкільної освіти у процесі розвитку та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами (Boichuk, 2021). У роботі В. Войтко досліджено особливості дітей з особливими освітніми потребами, визначаються їх як специфічні, так і загальні потреби і проблеми. Автор також розкриває сутність корекційно-розвивальної роботи, звертає увагу на те, що навчання дітей з особливими потребами має бути спрямоване на психолого-педагогічну корекцію, формування початкової грамотності (Voitko, 2017). О. Головіна у своїй статті на порталі «Нова українська школа» розкрила практичні аспекти реалізації інклюзії у позашкільній Україні, Великої Британії і Канади (Holovina, 2020).

Зважаючи на актуальність предмета нашого дослідження, варто сказати, що питання організації виховання і навчання дітей у закладах позашкільної освіти постійно розвиваються і тому потребують глибокого наукового аналізу і висвітлення на сторінках наукових педагогічних видань.

Мета статті – проаналізувати процес організації діяльності дітей з особливими освітніми потребами в закладах позашкільної освіти України на сучасному етапі.

Методи дослідження. Для збору інформації та забезпечення точності була використана комбінація методів дослідження. Проведено комплексний огляд літератури з метою збору актуальної інформації з теми організації діяльності дітей з особливими освітніми потребами у закладах позашкільної освіти. Наукові статті, академічні журнали, книги та авторитетні онлайн-джерела були переглянуті, щоб отримати повне розуміння теми. Було проаналізовано різноманітні документи, звіти та методичні рекомендації щодо організації інклюзивної освіти та діяльності закладів позашкільної освіти. Це включало вивчення офіційних документів органів управління освітою, програмних документів та організаційних публікацій для збору думок і науково обґрунтованих практик. Також у ході дослідження були проаналізовані приклади найкращих практик, кейсів та історій успіху з різних закладів позашкільної освіти. Ці реальні приклади допомогли проілюструвати потенціал і переваги інклюзивних заходів для дітей з особливими освітніми потребами.

Результати. Розуміння концепції інклюзивної освіти має важливе значення для сприяння рівним можливостям, різноманітності та позитивному

досвіду навчання для всіх учнів у системі позашкільної освіти. Одним із ключових принципів інклюзивної освіти є те, що вона забезпечує різноманітність, цінує та поважає унікальні сильні сторони, здібності та досвід кожного учня, включаючи тих, хто має особливі освітні потреби. Переваги інклюзивної освіти є далекосяжними: індивідуальна підтримка, співпраця та взаємне навчання, розвиток почуття причетності та прийняття, зменшення стигматизації та ізоляції, з якою часто стикаються учні з особливими освітніми потребами, формування соціальних навичок, емпатії та розуміння. Інклюзивна освіта заохочує педагогів застосовувати гнучкі стратегії навчання, диференціювати навчання та індивідуальну підтримку для задоволення різноманітних потреб учнів. Такий підхід сприяє професійному зростанню, інноваціям і співпраці між викладачами, що веде до покращення практики викладання та результатів для всіх учнів (Doroshenko, 2022).

Заклади позашкільної освіти мають значний потенціал щодо забезпечення інклюзивних можливостей для дітей, у тому числі з особливими освітніми потребами. Одним із ключових аспектів потенціалу позашкільної освіти є її гнучкість. Ці установи мають свободу розробляти та впроваджувати програми, які відповідають унікальним потребам та інтересам дітей з особливими освітніми потребами. На відміну від шкіл, заклади позашкільної освіти можуть запропонувати персоналізований навчальний досвід, адаптувати навчальні матеріали та надати індивідуальну підтримку для адаптації до різних стилів навчання та здібностей. Ця гнучкість дозволяє створювати інклюзивні можливості, які задовольняють конкретні потреби кожної дитини, сприяючи її залученню та загальному розвитку (Fazan, 2022).

Крім того, у закладах позашкільної освіти часто працюють профільні вихователі та спеціалісти, які мають досвід і навички роботи з дітьми з різними здібностями. Ці фахівці розуміють важливість інклюзивних практик і мають навички надання необхідної підтримки та адаптації для дітей з особливими освітніми потребами. Вони використовують диференційоване навчання, застосовують допоміжні технології та організують діяльність таким чином, щоб діти з особливими освітніми потребами могли брати активну участь у творчій діяльності і отримувати користь від запропонованих програм. Цей досвід сприяє створенню інклюзивного середовища, де діти з особливими освітніми потребами відчують підтримку, цінність і повноваження (Ukraine. Inkluziia, 2023).

Установлено, що заклади позашкільної освіти часто надають пріоритет важливості соціальної інтеграції та взаємодії з однолітками. Об'єднуючи дітей з різними здібностями, вони створюють інклюзивні спільноти, які сприяють розумінню, співпереживанню та прийняттю. Діти з особливими освітніми

потребами мають можливість спілкуватися та будувати стосунки зі своїми однолітками, розвивати соціальні навички.

Варто зазначити, що заклади позашкільної освіти стикаються з різними проблемами та бар'єрами при організації діяльності дітей з особливими освітніми потребами. Ці проблеми можуть перешкоджати ефективному наданню інклюзивних можливостей і підтримці дітей з різними здібностями. Серед поширених проблем і перешкод варто назвати такі:

- відсутність обізнаності та розуміння – багатьом закладам позашкільної освіти може бракувати обізнаності та розуміння особливих потреб і вимог дітей з особливими освітніми потребами. Обмежені знання про інклюзивні практики, відповідні умови та ефективні стратегії навчання можуть перешкодити спроможності закладу задовольнити різноманітні потреби цих дітей;

- обмежені ресурси – заклади позашкільної освіти часто працюють з обмеженими ресурсами, включаючи фінансування, персонал та спеціальне обладнання. Відсутність фінансової підтримки та ресурсів може обмежити їх здатність надавати належну підтримку та пристосування для дітей з особливими освітніми потребами, перешкоджаючи їх участі в різних заходах і програмах;

- проблеми доступності – фізична доступність має вирішальне значення для того, щоб заклади позашкільної освіти були інклюзивними для дітей з особливими освітніми потребами. Однак велика кількість закладів може зіткнутися з проблемами щодо доступної інфраструктури, транспорту та обладнання. Ці перешкоди можуть звужувати участь дітей з обмеженими руховими можливостями або іншими фізичними особливостями;

- навчання персоналу та професійний розвиток педагогів – позашкільним педагогам може знадобитися спеціальне навчання та можливості професійного розвитку для ефективної підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Однак обмежений доступ до навчальних програм, семінарів і ресурсів з інклюзивної освіти може перешкоджати спроможності працівників задовольняти різноманітні потреби цих дітей;

- співпраця та комунікація – ефективна співпраця та комунікація між закладами позашкільної освіти, родинами, школами та відповідними фахівцями мають вирішальне значення для підтримки дітей з ООП. Однак труднощі у встановленні та підтримці цих стосунків співробітництва можуть перешкоджати безперервності підтримки та обмежувати обмін важливою інформацією і стратегіями;

- стигматизація та бар'єри ставлення – бар'єри ставлення та стигматизація щодо дітей з особливими освітніми потребами можуть бути присутніми в умовах позашкільної освіти. Негативне ставлення, неправильні уявлення та упередження з боку персоналу, однолітків або членів громади можуть створити вороже середовище, перешкоджаючи соціальній інтеграції та благополуччю дітей з особливими освітніми потребами;

- законодавчі та політичні рамки – неадекватні законодавчі та політичні рамки, щодо організації інклюзивної освіти інколи не повною мірою відповідають реальній ситуації і можуть бути перешкодою. Відсутність комплексного законодавства, стандартів і політики може призвести до непослідовності в наданні інклюзивних можливостей і підтримки для дітей з особливими освітніми потребами (Pro inkluziui u pozashkilnomu zakladi, 2023).

Вирішення цих проблем і бар'єрів потребує багатостороннього підходу, який передбачає підвищення обізнаності, організацію навчання, покращення інфраструктури, сприяння співпраці та захисту інклюзивної політики і законодавства. Вирішуючи ці виклики, заклади позашкільної освіти можуть розширити свою спроможність надавати інклюзивні можливості та підтримку дітям з особливими освітніми потребами, сприяючи їх участі, добробуту та загальному розвитку.

Для вирішення окреслених вище труднощів у закладах позашкільної освіти індивідуальні навчальні програми та методи оцінювання мають важливе значення. Адаптовані навчальні програми та методи оцінювання гарантують, що діти з різними здібностями можуть активно брати участь у навчанні та демонструвати свій прогрес у спосіб, який є справедливим і значущим. Деякі ключові підходи до розробки індивідуальної навчальної програми та методів оцінювання в позашкільних закладах включають:

- індивідуальні навчальні плани – це персоналізовані плани, які окреслюють конкретні цілі навчання, пристосування та стратегії підтримки для дітей з особливими освітніми потребами. Заклади позашкільної освіти можуть співпрацювати з сім'ями, педагогами та відповідними професіоналами, щоб розробити індивідуальні навчальні програми, які відповідають унікальним потребам і сильним сторонам кожної дитини. Ці плани керують розробкою та впровадженням індивідуальної навчальної програми та підходів до оцінювання.

- диференційоване навчання, що передбачає адаптацію методів навчання, матеріалів і діяльності відповідно до стилів навчання, здібностей та інтересів окремих учнів. Педагоги позашкільних закладів можуть адаптувати свої навчальні стратегії відповідно до різноманітних потреб у навчанні, гарантуючи, що діти з особливими освітніми потребами можуть брати активну

участь і досягати прогресу. Це може включати використання наочних посібників, маніпуляцій, мультисенсорних підходів і надання додаткової підтримки за потреби.

- адаптація програм виховання і навчання – заклади позашкільної освіти можуть адаптувати навчальні програми та методи оцінювання для дітей з особливими освітніми потребами. Пристосування можуть включати додатковий час для виконання завдань, змінені завдання, альтернативні формати матеріалів або допоміжні технології для підтримки навчання та оцінювання. Ці адаптації гарантують, що діти з особливими освітніми потребами можуть отримати доступ до навчальної програми та ефективно продемонструвати свої знання і навички (Boiarska-Khomenko, 2022).

- альтернативні методи оцінювання – традиційні методи оцінювання можуть неточно відображати здібності та прогрес дітей з особливими освітніми потребами. Позашкільні заклади можуть використовувати альтернативні методи оцінювання, які відповідають індивідуальним потребам і сильним сторонам таких дітей. Це може включати оцінювання на основі портфоліо, спостереження, проєктної діяльності або презентації результатів роботи. Ці методи забезпечують більш повне та автентичне розуміння здібностей дитини, враховуючи її унікальні обставини та стиль навчання.

- постійний моніторинг і відстеження прогресу є надзвичайно важливими в закладах позашкільної освіти. Педагоги можуть використовувати різні інструменти, такі як контрольні списки, діаграми прогресу та рубрики, щоб оцінити і задокументувати розвиток навичок і знань у динаміці. Такий підхід забезпечує постійний зворотний зв'язок і коригування навчальної програми та навчальних стратегій на основі прогресу і потреб дитини.

- спільний підхід – розробка індивідуальної навчальної програми та методів оцінювання вимагає співпраці між педагогами позашкільних закладів, родинами та відповідними фахівцями. Регулярне спілкування і спільне прийняття рішень гарантують, що всі учасники беруть активну участь у підтримці навчання та прогресу дитини. Такий спільний підхід сприяє всебічному розумінню сильних сторін, потреб і прагнень дитини, сприяючи розробці ефективних індивідуальних планів.

Упроваджуючи індивідуальні навчальні програми та методи оцінювання, заклади позашкільної освіти можуть створити інклюзивне середовище, де діти з особливими освітніми потребами можуть розвиватися та повністю розкривати свій потенціал. Ці адаптації визнають унікальні здібності та стилі навчання кожної дитини, гарантуючи, що вони отримують значущий та персоналізований освітній досвід у цих умовах.

Зазначимо, що розробка інклюзивних заходів у позашкільних закладах відіграє ключову роль у сприянні залученню, участі та навчанню дітей з особливими освітніми потребами. Так, організація освітньої діяльності дітей з особливими освітніми потребами у закладах позашкілля має передбачати організацію заходів шляхом спільного планування із залученням педагогів позашкільних закладів, сімей та відповідних фахівців. Враховуючи внесок усіх зацікавлених сторін, інклюзивні заходи можна розробити так, щоб вони були значущими, цікавими та доступними для різноманітних учнів. Разом з тим при плануванні варто використовувати принципи універсального дизайну для навчання (UDL), який передбачає надання різноманітних засобів представлення, вираження і залучення: різні способи спілкування, візуальні засоби, маніпуляції, гнучкі варіанти участі тощо. Важливо також заохочувати співпрацю і підтримку однолітків серед дітей із різними здібностями. Поєднання дітей із особливими освітніми потребами із однолітками, які розвиваються звичайно, може сприяти соціальній взаємодії, взаємному навчанню та покращувати загальний досвід для всіх учасників освітнього процесу. Ця співпраця надає можливість дітям з особливими освітніми потребами розвивати соціальні навички, будувати стосунки та вчитися у своїх однолітків (Orhanizatsiia inkliuzyvnoho navchannia v zakladyakh pozashkilnoi osvity, 2022).

Зазначимо, що сенсорно комфортні умови мають вирішальне значення при розробці інклюзивних заходів для дітей із сенсорною чутливістю або вадами. Позашкільні заклади можуть створити сприятливе освітнє середовище, мінімізуючи фактори, які відволікають дітей, забезпечуючи тихі місця, пропонуючи альтернативні місця для сидіння, враховуючи рівень освітлення і шуму. Сенсорно комфортні умови дозволяють дітям з особливими освітніми потребами повноцінно працювати та зменшують потенційне сенсорне перевантаження. Разом з тим, важливим є надання допоміжних технологій, наочних посібників, адаптованих матеріалів або додаткової підтримки з боку викладачів чи кваліфікованих спеціалістів. Індивідуальна підтримка допомагає подолати перешкоди і створити справедливі можливості для організації навчання для дітей із різними потребами.

Розвиваючи інклюзивну діяльність, позашкільні заклади створюють середовище, де діти з особливими освітніми потребами можуть брати активну участь, навчатися та розвиватися. Ці заходи сприяють інклюзії, соціальній взаємодії та забезпечують значущий досвід навчання, який відзначає різноманітні здібності та сильні сторони всіх дітей. Розвиток інклюзивної діяльності в позашкільних закладах сприяє цілісному розвитку та загальному благополуччю дітей з особливими освітніми потребами.

Обговорення. У статі розширено і доповнено наукові та методичні напрацювання колективу авторів під керівництвом Ю. Бойчука, які досліджували проблеми організації комплексного психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в закладах позашкільної освіти. Так, визначено труднощі з якими стикаються заклади позашкільної освіти при організації освітнього процесу та шляхи їх подолання. Також розширено думку В. Войтко щодо навчання дітей з особливими потребами, яке має бути спрямоване на психолого-педагогічну корекцію, формування грамотності, а також соціальну взаємодію, взаємне навчання та покращувати загальний досвід для всіх учасників освітнього процесу. Робота О. Головіної стала основою для визначення шляхів розв'язання окреслених труднощів щодо організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти через формування індивідуальних навчальних програм та методів оцінювання.

Висновки. Заклади позашкільної освіти мають значний потенціал у підтримці інклюзії та освітнього розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Розуміючи концепцію інклюзивної освіти та впроваджуючи індивідуальну навчальну програму, методи оцінювання та інклюзивні заходи, ці заклади можуть створити середовище, де діти з різними здібностями мають можливість брати активну участь, навчатися та розвиватися. Незважаючи на потенційні переваги, заклади позашкільної освіти також стикаються з труднощами щодо ефективного обслуговування дітей з особливими освітніми потребами. Ці виклики включають: брак обізнаності та розуміння, обмежені ресурси, бар'єри доступності, потребу в навчанні персоналу та співпраці, стигматизацію та неадекватну правову й політичну основу. Вирішення цих викликів потребує спільного та багатогранного підходу, який передбачає підвищення обізнаності, надання ресурсів та навчання, покращення інфраструктури, сприяння співпраці та захист інклюзивної політики. Використовуючи потенціал закладів позашкільної освіти та вирішуючи ці виклики, ми можемо створити інклюзивне середовище, де всі діти, включно з дітьми з особливими освітніми потребами, матимуть можливість активно залучатися, брати участь і навчатися. Це не тільки сприяє їхньому академічному прогресу, але й покращує соціальні навички, впевненість у собі та загальний добробут. Запровадження інклюзивних практик у закладах позашкільної освіти є критично важливим кроком до створення більш справедливого та інклюзивного суспільства, де кожна дитина може процвітати та повністю розкрити свій потенціал.

ЛІТЕРАТУРА:

Аналітичний звіт про круглий стіл «доступність позашкільної освіти як необхідна умова розвитку здібностей дітей», 2018. URL : <http://education->

ua.org.ua/component/content/article/11-podiji/1274-analitichnij-zvit-pro-kruglij-stil-dostupnist-pozashkilnoji-osviti-yak-neobkhidna-umova-rozvitku-zdibnostej-ditej

- Боярська-Хоменко А. В. Формування цифрової компетентності школярів у процесі організації дозвілля в дистанційному форматі. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2022. № 53. С. 7-16. DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2022.53.01>
- Войтко В. В. Особливості навчання та виховання дітей з особливими потребами. *Журнал науковий огляд*. 2017. № 1 (33). С. 1-11.
- Головіна О. Інклюзія в позашкільлі. Як це організовано в Україні і за кордоном, 2020. URL : <https://nus.org.ua/articles/inklyuziya-v-pozashkilli-yak-tse-organizovano-v-ukrayini-i-za-kordonom/>
- Дорошенко Є., Цина В. Особливості організації і здійснення інклюзивної позашкільної освіти дітей із особливими потребами. *Витоки педагогічної майстерності*. 2022. Вип. 30. С. 89-96. <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2022.30.270652>
- Збірник наукових праць за матеріалами регіонального науковопрактичного семінару «Використання ресурсів позашкільної освіти у процесі соціалізації дітей з особливими освітніми потребами» / За загальною редакцією Ю. Д. Бойчука. Х. : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2021. 210 с.
- Наказ МОН «Про затвердження Примірного переліку обладнання для оснащення кабінетів інклюзивно-ресурсних центрів», 2018. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0447729-18#Text>
- Організація інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти, 2022. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/organizaciya-inklyuzivnogo-navchannya-v-zakladah-pozashkilnoyi-osviti>
- Постанова КМУ «Про організацію інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти», 2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2019-%D0%BF#Text>
- Про інклюзію в позашкільному закладі – за «круглим столом», 2023. URL : <https://drohobych-rada.gov.ua/%d0%b2%d1%96%d1%82%d0%b0%d1%94%d0%bc%d0%be-%d0%bf%d0%b5%d1%80%d0%b5%d0%bc%d0%be%d0%b6%d1%86%d1%96%d0%b2-%d0%ba%d0%be%d0%bd%d0%ba%d1%83%d1%80%d1%81%d1%83/>
- Статистичні дані МОН України, 2023. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani>
- Україна. Інклюзія. URL : <https://ircenter.gov.ua/>
- Фазан В. В., Боярська-Хоменко А. В., Кузнецова О. Ю., Штефан Л. А. Передумови становлення психолого-педагогічних служб для дітей в Україні. *Педагогічні науки. Науковий журнал*. 2022. № 79. С. 111-116

REFERENCES:

- Analitichnyi zvit pro kruhlyi stil «Dostupnist pozashkilnoi osvity yak neobkhidna umova rozvytku zdibnostei ditei» [Analytical report on the round table «Availability of extracurricular education as a necessary condition for the development of children's abilities»]. 2018. URL : <http://education-ua.org.ua/component/content/article/11-podiji/1274-analitichnij-zvit-pro-kruglij-stil-dostupnist-pozashkilnoji-osviti-yak-neobkhidna-umova-rozvitku-zdibnostej-ditej> (in Ukrainian)
- Boiarska-Khomenko, A. V. (2022). Formuvannia tsyfrovoy kompetentnosti shkolariv u protsesi orhanizatsii dozvillia v dystantsiinomu formati [Formation of digital competence of schoolchildren in the process of organizing free time in a distance format.]. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia*. № 53. S. 7–16. DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2022.53.01> (in Ukrainian)
- Boichuk, Yu. D. (ed.). (2021). Zbirnyk naukovykh prats za materialamy rehionalnoho naukovopraktychnoho seminaru «Vykorystannia resursiv pozashkilnoi osvity u protsesi sotsializatsii ditei z osoblyvymy osvitimy potrebamy» [A collection of scientific works based on the materials of the regional scientific and practical seminar «Using resources of

- extracurricular education in the process of socialization of children with special educational needs»]. Kharkiv : KhNPU im. H. S. Skovorody. 210 s. (in Ukrainian)
- Doroshenko, Ye., Tsyna, V. (2022). Osoblyvosti orhanizatsii i zdiisnennia inkliuzyvnoi pozashkilnoi osvity ditei izosoblyvymy potrebamy [Peculiarities of the organization and implementation of inclusive out-of-school education of children with special needs]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti*. Vyp. 30. S. 89-96. <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2022.30.270652> (in Ukrainian)
- Fazan, V. V., Boiarska-Khomenko, A. V., Kuznetsova, O. Yu. & Shtefan, L. A. (2022). Peredumovy stanovlennia psykholoho-pedahohichnykh sluzhb dlia ditei v Ukraini [Prerequisites for the establishment of psychological and pedagogical services for children in Ukraine]. *Pedahohichni nauky. Naukovyi zhurnal*. № 79. S. 111-116 (in Ukrainian)
- Holovina, O. (2020). Inkliuziia v pozashkilli. Yak tse orhanizovano v Ukraini i za kordonom [Inclusion in extracurricular activities. How it is organized in Ukraine and abroad]. URL : <https://nus.org.ua/articles/inklyuziya-v-pozashkilli-yak-tse-organizovano-v-ukrayini-i-za-kordonom/> (in Ukrainian)
- Nakaz MON «Pro zatverdzhennia Prymirmoho pereliku obladnannia dlia osnashchennia kabinetiv inkliuzyvno-resursnykh tsentriv» [Order of the Ministry of Education and Culture «On Approval of the Exemplary List of Equipment for Equipping Offices of Inclusive Resource Centers»]. (2018). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0447729-18#Text> (in Ukrainian)
- Orhanizatsiia inkliuzyvnoho navchannia v zakladakh pozashkilnoi osvity [Organization of inclusive education in out-of-school education institutions]. (2022). URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/organizaciya-inklyuzivnogo-navchannya-v-zakladakh-pozashkilnoyi-osviti> (in Ukrainian)
- Postanova KМУ «Pro orhanizatsiiu inkliuzyvnoho navchannia v zakladakh pozashkilnoi osvity» [Resolution of the CMU «On the organization of inclusive education in out-of-school education institutions»]. (2019). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2019-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)
- Pro inkliuziiu v pozashkilnomu zakladi – za «kruhlym stolom» [About inclusion in an extracurricular institution - at the «round table»]. (2023). URL : <https://drohobych-rada.gov.ua/%d0%b2%d1%96%d1%82%d0%b0%d1%94%d0%bc%d0%be-%d0%bf%d0%b5%d1%80%d0%b5%d0%bc%d0%be%d0%b6%d1%86%d1%96%d0%b2-%d0%ba%d0%be%d0%bd%d0%ba%d1%83%d1%80%d1%81%d1%83/> (in Ukrainian)
- Statystychni dani MON Ukrainy [Statistical data of the Ministry of Education and Culture of Ukraine]. (2023). URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani> (in Ukrainian)
- Ukraina. Inkliuziia [Ukraine. Inclusion]. (2023). URL : <https://ircenter.gov.ua/> (In Ukrainian)
- Voitko, V. V. (2017). Osoblyvosti navchannia ta vykhovannia ditei z osoblyvymy potrebamy [Peculiarities of education and upbringing of children with special needs]. *Zhurnal naukovyi ohliad*. № 1 (33). S. 1-11. (in Ukrainian)

Інформація про автора:

Боярська-Хоменко Анна Володимирівна:
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1818-3074>; доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки, вчений секретар, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, вул. Валентинівська, 2, м. Харків, Україна 61000
e-mail: annaboyarskahomenko@gmail.com

Information about the author:

Boiarska-Khomenko Anna Volodymyrivna:
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1818-3074>; Dr. hab. in Pedagogy, Associate Professor, professor of the Department of Educology and Innovative Pedagogy, Scientific Secretary, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Valentynivska street, 2, Kharkiv, Ukraine 61000
e-mail: annaboyarskahomenko@gmail.com

Цитуйте цю статтю як: Боярська-Хоменко А.В. Організація діяльності дітей з особливими освітніми потребами в закладах позашкільної освіти. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2023. № 54. С. 18-30
DOI:10.34142/23128046.2023.54.02

Дата надходження статті до редакції: 12.04.2023

Стаття прийнята до друку: 24.04.2023